

Heilige vrouwen schrijven de Paus

- 1 Hildegard
- 2 Birgitta
- 3 Mary Ward
- 4 Elena Guerra
- 5 Zuster Benedicta a Cruce - Edith Stein

In de Kerk bestaan het ambt en het charisma. Deze komen uit dezelfde heilige Geest voort. Ze zullen elkaar dus versterken, aanvullen en corrigeren. Ze horen bij dezelfde werking van Gods Geest in Zijn Kerk. In deze serie zullen we het ambt vooral bij de paus tegenkomen en het charisma bij heilige vrouwen.

Door Jeroen Smith pr.

1 Hildegard (1098 - 1179)

Sinds enkele jaren is Hildegard von Bingen 'in'. Er verschijnen steeds weer nieuwe boeken over haar en zelfs een speelfilm. Zijn deze in staat om het profetische te laten doorklinken, de oproep tot bekering?

De Teutoonse profetes

Haar persoon en heiligheid, haar werken en zending, zijn zo groots, dat geen van de moderne boeken of films haar ten volle kunnen weergeven. Vaak wordt haar persoon ook eenzijdig of verkeerd weer gegeven, als een feministisch theologe avant la lettre, als een kruidenzuster met voor elk kwaaltje een medicijnaaltje of als een new age-achtige zienster. In werkelijkheid was Hildegard een door een door Katholieke heilige, wier orthodoxie erkend werd tijdens haar leven door de Paus en door iemand als Bernardus (geen gemakkelijke rechter!) en evenzeer door de Kerk na haar dood. De heilige Geest kon haar bijzondere charisma's schenken, onder andere dat van theologische inzichten en van woorden van wijsheid voor de Kerk van haar tijd. Daarom werd zij al bij haar leven vergeleken met de grote profeten van het Oude Verbond. De Duitse Teutoonse profetes.

Leven en werk

Als kind had Hildegard al visioenen. “Maar ik vertelde het aan niemand en dekte alles met zwijgen toe tot de tijd waarop God het wilde bekendmaken.” Het verwonderde niemand dat zij op veertienjarige leeftijd religieuze werd. Dat was in die tijd normaal. Leeftijdgenoten waren al getrouwd. Ze behoorde tot een kleine zustersgemeenschap onder de hoede van de Benedictijnen van Disibodenberg. Op haar achtendertigste jaar werd ze overste, de magistra. Twaalf jaar later breken de visioenen voortdurend haar leven binnen. Ze raakte daarbij niet in extase, maar kreeg van God beelden te zien en de gaven ze theologisch te duiden. “Toen werd mij plotseling en in eens de betekenis van de heilige Schrift ontsloten.” Met deze visioenen begint ook de periode van haar grote geschriften. De laatste dertig jaar heeft Hildegard een publieke zending en trekt er zelfs op uit om als een waar profetes mensen op te roepen tot bekering. Ze wordt zelfs door bisschoppen gevraagd!

Naast kleinere werken, brieven en liederen heeft Hildegard drie hoofdwerken geschreven. *Scivias* (1141-1151), met een weidse visie op Gods werken in de kosmos, de wereld en de geschiedenis, op de schepping, zondeval en de verlossing. *Liber vitae meritorum* (1158 – 1163), haar moraalboek over de deugden en ondeugden. Tenslotte *De operatione Dei* (1163 – 1173) over Gods schepping met de herkenbare ordening en schoonheid daarin. Vandaag de dag is ze vooral bekend wegens haar inzichten in de geneeskraft van de natuurlijke elementen. In *Physica* en *Causae et Curae* zette ze die uiteen. De huidige ‘Hildegard-handboeken’ met kwalen en de daarbij behorende middeltjes stammen niet van haar hand, al gaan ze wel terug naar inzichten van Hildegard. In haar werken treedt zij zelf op de achtergrond. Overrompeld door de visioenen van de grootheid van God, draait alles bij haar om de drie-ene God en staat de Godmens Jezus Christus centraal.

Strijdvaardig

Zoals de profeten uit het Oude Testament, reageerde ook Hildegard tegen de misstanden van haar tijd. Ze schrok er niet voor terug de keizer Barbarossa aan te klagen. Deze keizer had namelijk een tegenpaus aangesteld om meer invloed in de Kerk te krijgen. Later zou hij dat nog een keer proberen. Hildegard wees hem terecht en uiteindelijk erkent hij zijn fout. Maar ook tegen haar Benedictijner broeders kon ze duidelijk zijn. Ze eiste de vrijheid zelf de priester te kiezen die bij de zusters Mis

kwam lezen. Het werd een hele strijd, maar ze won. Later liep Hildegard met haar kloostergemeenschap een interdict op: Geen publiekelijke Mis, geen kloggelui en geen zang bij de liturgie. De inzet van het conflict was of een gestorven edelman zich voor zijn dood wel of niet met de Kerk verzoend had. Ook hierin kreeg Hildegard gelijk. Ze schroomde nooit om naar haar 'tegenstanders' toe te gaan en zaken uit te praten.

Hildegard heeft aan vier pausen brieven geschreven, soms over zaken die haar eigen stichtingen betroffen, soms als aansporingen of zelfs correcties.



*Het graf van Hildegard
in de H. Hildegard en H. Johannes de Doperkerk te Eibingen.*

Paus Eugenius III (1145 – 1153)

Vier brieven schreef ze hem. De eerste met de vraag of haar charisma echt was. De Paus bevestigt dat. De derde en vierde gaan over een valse aanklacht tegen een bevriende aartsbisschop en over de verschillende standen in de Kerk. De tweede echter is een vermaning. Hier volgt een gedeelte uit die brief (rond 1150):

“O gij fonkelende borstwering vanwege uw ambt, oorspronkelijke wortel van het huwelijk tussen Christus en de Kerk, gij zijt verdeeld. Enerzijds was uw ziel vernieuwd door een geheimvolle bloei, die een metgezellin is van de maagdelijkheid. Anderzijds zijt gij een twijg der Kerk. Hoor naar Hem, Wiens woord scherp is als een zwaard. Als een waterval giet Hij zich uit en zegt tegen u: Verwijder niet de kracht om te zien van uw ogen en scheidt niet het licht van het Licht, maar houdt u aan de ene vaste weg, opdat u niet aangeklaagd wordt vanwege de zielen, die aan uw hart zijn toevertrouwd. Laat niet toe, dat u door het geweld van de tafelende prelaten in de poel des verderfs zinkt.”

Paus Anastasius IV (1153 – 1154)

Hij was al op hoge leeftijd toen hij paus werd. Hildegard spoort hem aan tot rechtvaardigheid, waakzaamheid en beveelt hem aan bij Christus, ‘de Arts’:

“O mens, het oog van de kennis is te mat geworden, om de troste praalzucht van de mensen die onder uw hoede gesteld zijn, in te tomen. Waarom roep u de schipbreukelingen niet terug? Zonder hulp zijn ze niet in staat uit hun diepe val op te staan. En waarom snijdt u de wortel van het kwaad niet af? Ze verstrikt de goede en nuttige kruiden, die aangenaam geuren en zoet smaken. U veronachtzaamt de Koningsdochter, namelijk de gerechtigheid, die de Hemel liefdevol omarmt, en die u toevertrouwd werd. U laat namelijk toe, dat deze Koningsdochter op de grond wordt gesmeten... Daarom veracht gij, mens, die op de Paustroon zit, God, wanneer u het boze omarmt, het niet verwerpt, maar het kust en het zwijgend in de slechte mensen duldt. Daardoor raakt de hele aarde door de veelvoud van dwaalleren in verwarring, omdat de mens bemint, wat God vernietigd had... Gij echter, mens, die als zichtbare Herder aangesteld is, verhef U, ren sneller naar de gerechtigheid toe, zodat U niet door de grote Arts Christus ervan beschuldigd wordt dat gij uw kudde niet van vuil gereinigt hebt en met olie gezalfd hebt.”

Paus Hadrianus IV (1154 – 1159)

Dit was de enige Engelse Paus uit de geschiedenis en Hildegard steunt hem in de strijd tegen de keizer, die meer invloed in de Kerk wil.

“Hij die de levenden het leven schenkt zegt: O mens, gij zult de verschrikkelijke wreedheid van de leeuwen en de strekte kracht van

luipaarden weerstaan en uithouden, en schipbreuk lijden bij het buitmaken... Zoek dus in uw hart redding vanuit het water, opdat gij niet in een wervelwind terecht komt, maar mild en rustig blijft tegenover de ziekte en verwonding van hem, die door verschillende pijnlijke wonden van streek raakten. God zal u niet verlaten, maar u zult in zijn Licht het licht aanschouwen.”

Paus Alexander III (1159 – 1181)

Keizer Barbarossa had een tegenpaus aangesteld. Hildegard spoort Alexander aan stand te houden en vraagt zijn hulp in haar conflict met de Benedictijnen.

“O hoogste en roemvolle persoon, u bent boven alle geplaatst door het Woord van God, waardoor elk schepsel naar zijn wezen met of zonder verstand geschapen werd. Aan u heeft het Woord de sleutel van het hemelrijk, dat wil zeggen de volmacht om te binden en ontbinden, gegeven door middel van het gewaad van zijn Mensheid... Volgt ook gij, o milde vader, de goede Vader na, die de rouwmoedig terugkerende zoon vreugdevol opnam en voor hem het gemeste kalf liet slachten. Volgt de barmhartige Samaritaan na, die de wonden van de door rovers gekrenkte in de schemering met wijn waste. Dat stelt de harde terechtwijzing en het goede erbarmen voor. Wees ook de morgenster, die voor het daglicht komt, in de Kerk, die in het vertroebelende duister van de scheuring het licht van de goddelijke gerechtigheid mist. Wijs ook gij in de ijver Gods terecht en zalf de rouwmoedigen met de olie van de barmhartigheid, omdat God meer houdt van barmhartigheid dan van offers.”

2 Birgitta (1303 - 1373)

Birgitta is een bijzonder vrouw met een dubbele roeping: eerst als echtgenote en moeder, vervolgens als ordestichteres en profetes. Uit het Oude Testament weten we dat profeten niet altijd zachtzinnige woorden spraken.

Birgitta of Brigitta

In 1303 wordt Birgitta geboren. Is het nu Birgitta of Brigitta. 'Birg' is Gotisch voor stralend; 'Brig' is Keltisch voor sterk. Beiden namen passen bij haar, maar wij volgen de officiële naam Birgitta, ook al was haar roepnaam Brita. Vader was een invloedrijk man in Zweden, dat sinds 1000 gekerstend was. Brita is nog maar zeven jaar wanneer ze haar eerste visioen krijgt: ze ziet Maria. Op haar tiende ziet ze de lijdende Jezus en vraagt wie Hem dat heeft aangedaan. "Zij, die mijn Liefde verachten en vergeten." Na de dood van haar moeder, wordt ze streng opgevoed door haar meter. Haar zus en zijzelf worden jong uitgehuwelijkt aan twee broers. Ze trouwt met Ulf Gutmarson. Birgitta liet zien wat ze waard was. Jaren leven ze eerst als broer en zus, om elkaar beter te leren kennen. Ulf wordt door zijn jonge vrouw weer op het goede spoor van de wekelijkse Biecht gezet en leert van haar lezen en schrijven. Hij zal later ridder geslagen worden.

Echtgenote en moeder

Daarna komt de periode van haar moederschap. Acht kinderen krijgen ze. Twee zullen er niet oud worden, een zoon sterft op zijn elfde, een dochter op haar achttiende jaar. Natuurlijk zal Birgitta als moeder die de Lijdende Heiland gezien had, haar kinderen gelovig opvoeden en leren bidden. Maria had haar gezegd: "Zorg dat jouw kinderen ook Mijn kinderen worden." Maar ook deze moeder bleef een zorgenkind niet bespaard, Karel, die drie keer trouwde en dan nog tijdens een pelgrimstocht naar Jeruzalem een affaire met de koningin van Napels had.

Na de drukste jaren van opvoeding besluiten man en vrouw op bedevaart te gaan naar Santiago de Compostella. 4000 kilometer leggen ze per schip, paard of te voet af. In Frankrijk maken ze de gruwelen mee van de honderdjarige oorlog tussen Frankrijk en Engeland. Op de terugreis wordt Ulf ernstig ziek. Hij belooft God dat hij als hij beter wordt het klooster in zal gaan, bij de Trappisten van Alvastra, waar ook zoon

Bengt novice is. Hij geneest en Birgitta stemt in met zijn besluit. Niet lang daarna zal Ulf overlijden.

Een eigen zending

Het lag voor de hand dat nu ook Birgitta zelf zou intreden. Maar dat gebeurde niet. Ze legt haar trouwring af en geeft haar bezittingen weg. Ze wacht op wat God zou doen. Dan ontvangt ze een visioen waarin de Heer zegt: "Jij zal Mijn bruid en Mijn spreekbuis zijn en je zult geestelijke zaken en hemelse geheimen horen en zien." Ook moet ze een Orde gaan stichten, die van de Goddelijke Verlosser. In die Orde zal plaats zijn voor zusters en paters, maar de overste zal een vrouw zijn! De Abdis is plaatsvervangster van Maria. Deze Orde is de eerste in de kerkgeschiedenis die door een vrouw is gesticht. Birgitta zelf zal nooit in het klooster leven. Ze vertrekt naar Rome om van de Paus de goedkeuring van de Regel te verkrijgen. Maar de Paus verblijft die jaren nog steeds in Avignon!

Europa door

Rome treft ze aan als een vervallen stad. Niet alleen de stad is in het slop geraakt ook het kerkelijk leven, vooral dat van de kardinalen en priesters. Birgitta is diep geschokt. Ze krijgt onderdak bij de broer van de Paus, Kardinaal Hugo van Beaufort. Zolang de Paus niet teruggekeerd is in Rome, maakt Birgitta pelgrimstochten naar Assisi, Napels, Zuid-Italië, achttien jaar lang! Eindelijk is hij daar, Paus Urbanus V in Rome. Maar hij keurt de Regel niet goed en vertrek na drie jaar weer terug naar Avignon. Met enkele zonen en de dochter Katharina maakt ze een bedevaart naar Jeruzalem. Hier ontvangt ze visioenen over het Lijden van Jezus. Terug in Rome trof ze nog geen herstelde Kerk aan. Ze maakt een innerlijke nacht door. Zoveel brieven aan de Pausen om terug te keren, zoveel pogingen om de Regel erkend te krijgen, ze lopen op niets uit. Vijf dagen voor haar dood verschijnt Christus haar weer en wordt ze mystiek gekleed in het kleed van de Orde. De Heer zegt: "Keer met deemoed tot Mij terug, dan zal Ik jullie genadig als kinderen aannemen. Werp het zware juk van de duivel van je af, herinner je Mijn Liefde en zie in je geweten, dat Ik liefdevol en mild ben." Op 23 juli 1373 overlijdt Birgitta. Later in dat jaar wordt haar lichaam naar het klooster van 'haar zusters' in Vadstena gebracht. In 1419 is ze heiligverklaard en in 1999 werd ze met Catharina van Siëna en Teresa Benedicta van het Kruis OCD (Edith Stein) tot patrones van Europa uitgeroepen.



Brieven aan hooggeplaatsten

“Jij zal mijn bruid en mijn spreekbuis zijn.” Een spreekbuis laat woorden doorklinken die van elders komen. Christus sprak vooral manende woorden door haar mond. Aan de koning van Zweden en die van Engeland, aan de koningin van Napels, aan religieuzen, bisschoppen en kardinalen, aan Pausen. Woorden die aan duidelijkheid niets te wensen overlieten. Wie zou er tegen een kardinaal “aap” durven zeggen, tegen verschillende koningen “moordenaar”? Geen wonder dat er gedreigd werd haar als ketter en heks te verbranden.

Ook was er kritiek op Pausen. In tegenstelling tot later Luther, vocht Birgitta nooit het Pausambt zelf aan. Maar aan vier Pausen zal ze schrijven dat ze terug moeten keren van Avignon naar Rome. En daarbij zal ze ook andere punten aanraken, die niet in orde waren: hebzucht, ongeloof, gemakzucht of erger. De woorden die Birgitta moest spreken blijven zo een soort gewetenspiegel, niet alleen voor Pausen!

Aan Paus Clemens VI (1348)

“De Zoon spreekt tot zijn bruid (Birgitta): ‘Schrijf in Mijn naam aan Paus Clemens: Ik heb je verhoogd en je op de hoogste treden laten opstijgen. Sta daarom op en sticht vrede tussen de koningen van Frankrijk en Engeland, die gevaarlijke wilde dieren en verdervers van zielen zijn. Kom dan naar Italië en verkondig het Woord en het Jaar van Verlossing en de Liefde Gods. Kijk dan naar de straten die met het bloed van Mijn heiligen bedenk zijn, dan zal Ik je het loon schenken, dat nooit meer ophoudt. Denk aan de vervlogen tijden, toen je Mij vermetel tot woede bracht en Ik toch zweeg, toen je alles deed, wat je wilde, en niet dat, wat je had moeten doen, en Ik geduldig zweeg, alsof Ik niet zou oordelen. Nu is Mijn tijd gekomen, en Ik zal van jou rekenschap vragen over jouw vroegere onverschilligheid en vermetelheid. En zoals Ik je langs al die treden liet opstijgen, zal je nu geestelijk via andere treden afdalen, zoals je in je geest en lichaam zult merken...”

Aan Paus Innocentius VI

“Ik hoorde een stem zeggen: ‘De Paus, die Zijn Bruid (de Kerk) met dezelfde liefde bemint, waarmee Ik en Mijn vrienden haar beminnen, moet deze plaats (Rome) samen met zijn kardinalen bewonen, zodat hij zijn raadgevers makkelijker en rustiger kan samenroepen.”

Aan Paus Urbanus V (1367)

“De Paus moet daarom met echte deemoed bij zichzelf beginnen, en allereerst met zijn pronk aan kleren, goud, zilver en zilverwaar, paarden en andere bezittingen. Wat hij echt nodig heeft, kan hij houden, maar het overige moet hij aan de armen geven, vooral aan hen, van wie hij weet dat ze Gods vrienden zijn. Vervolgens moet hij de maat van zijn personeel inperken en alleen die dienaren hebben, die nodig zijn om zijn leven te beschermen. Want hoewel dit in Gods hand is, wanneer Hij hem tot het oordeel zal roepen, toch is het toegestaan dat hij dienaren heeft. Zij kunnen de gerechtigheid overeind houden en diegenen klein maken die zich tegen God en de heilige gebruiken van de Kerk opstellen. De scharnieren, die in de deur geplaatst zijn, zijn de kardinalen, die zich zo overleveren aan hoogmoed, winstbejag en lusten zoveel als maar mogelijk is. Daarom moet de Paus hamer en tang in de hand nemen om de kardinalen naar zijn wil recht te buigen, doordat hij hun niet toestaat meer aan kleren, personeel en dienaren te hebben dan noodzakelijk voor het levensonderhoud. Hij mag ze eerst met de tang buigen, dat wil

zeggen met milde woorden, goddelijke raad en vaderlijke liefde. Maar als ze niet willen gehoorzamen, moet hij naar de hamer grijpen, zodat hij hun zijn strengheid toont en doet wat hij kan (nooit tegen de rechtvaardigheid in) totdat ze naar zijn wil gebogen zijn.”

Aan Paus Gregorius XI (1373)

“Maar, mijn zoon Gregorius, Ik vermaan je nog éénmaal, opdat je deemoedig naar Mij terugkeert en dat je Mijn raad gehoorzaamt. Want als je Mij zo zult gehoorzamen, zal Ik je als een milde vader opnemen. Ga daarom vastberaden op de weg van de rechtvaardigheid vooruit, en het zal je goed gaan. Veracht niet Hem, Die je bemint. Want wanneer je gehoorzaam bent zal Ik je barmhartigheid bewijzen en je zegenen. Ik zal je met het kostbare bisschopskleed van de ware Paus bekleden en tooien, ja Ik zal je met Mij Zelf bekleden, zodat je in Mij blijft en Ik in jou en zo zal je in eeuwigheid verheerlijkt zijn...”

3 Mary Ward (1585 - 1645)

Sommige zendingen zijn hun tijd vooruit. Met onbegrip en zelfs tegenstand kan er op gereageerd worden. Maar vroeg of laat wordt duidelijk dat Gods Geest aan het werk is.

Een Engelse lady

Toen Mary geboren werd in 1585 werden in Engeland de katholieke Kerk vervolgd. Vermomd kwamen priesters 's nachts in huizen de heilige Mis lezen. Het meisje groeide op in gastgezinnen, maar altijd bij katholieken. Ze verlangde er naar kloosterzuster te worden, alleen in Anglicaans Engeland was dat niet meer mogelijk. Een Jezuïet gaf haar de bestseller *De geestelijke strijd* van Lorenzo Scupoli, een boek dat haar wens alleen maar versterkte. Ze sloeg een goed huwelijksaanzoek af. Haar biechtvader verzette zich hevig tegen haar wens om religieuze te worden, totdat hij een keer de kelk met Jezus' Bloed omstootte. Hij zag dat als een teken niet meer te weigeren. Toen Mary 21 jaar was verliet zij Engeland om in Vlaanderen in te treden.

In Saint Omer trad zij als lekezuster in bij de Arme Klaren. Een zware tijd brak aan. Dit was niet haar plek. Ze trad uit en wilde met andere Engelse vrouwen een eigen Klarissenklooster stichten. Na de Ignatiaanse Geestelijke Oefeningen, begon ze haar postulaat. Maar dan, nog geen zeven maanden later trad ze weer uit. Nu door een innerlijke aanwijzing van de Heer zelf. Maar hoe het verder moest, wist ze nog niet. Een pater Jezuïet laat haar naar Engeland terugkeren om te leven als een echte lady, en de mensen die zij zou ontmoeten kon zij van Jezus en Zijn Kerk vertellen. Een jaar later is ze terug in Saint Omer met wat anderen. Ze begint een huis om Engelse meisjes op te leiden en voor te bereiden om een missieleven in hun eigen Anglicaans geworden Engeland. De 'English Virgins' noemden de Vlamingen hen.

Vrouwelijke Jezuïeten?

Jezus Zelf spoort haar aan de Regel van de Jezuïeten te kiezen. Maar tegelijk krijgt zij van Hem te horen: "Pater Generaal zal dat niet toestaan." Ignatius zelf wilde indertijd geen vrouwelijke tak. Toch begint Mary Ward alvast, want de Jezuïeten Regel en spiritualiteit zijn juist zo geschikt voor vrouwelijke missionarissen in Engeland, die veelal op zichzelf zullen zijn aangewezen. Maar Mary's visie was revolutionair. Niet alleen stond zij voor dat haar religieuzen buiten een kloostermuur

zouden leven, ook wilde ze - net zoals de Jezuïeten -, dat haar zusters niet onder de lokale bisschop maar direct onder de Paus zouden vallen. Dit alles om een grotere bewegingsvrijheid te hebben voor het missiewerk, wij zouden nu zeggen voor de (her-)evangelisatie. Niet alleen Engeland was missiegebied, maar Mary dacht ook al aan de Turken. Ze bedoelt dan de Moslims.

Mary schreef eigen Constituties en stuurde die naar Rome. De Paus antwoordde met de belofte van een aanbeveling, zonder de Constituties goed te keuren. Ondertussen groeide de nieuwe gemeenschap en kwamen er stichtingen in Luik, Keulen en Trier. Groei bracht ook problemen mee. Mary besloot zelf naar de Paus te gaan met haar Orderegel. 2000 kilometer legde ze per voet af. Ze hoopte dat, nu ze de Paus zelf zou spreken, alles snel in orde zou zijn.

Een lange weg ...

Paus Gregorius XV was bereid de regel te laten keuren. Maar ondertussen ontstonden er praatjes. Vrouwelijke religieuzen zonder sluier en zomaar op straat. Ze zouden in Engeland zelfs les geven aan mannen... De wereldpriesters waren boos, dat Mary zich wilde aansluiten bij de Jezuïeten en de Jezuïeten hielden haar juist op een afstand, ook al was pater Generaal van haar onder de indruk. Omdat alles lang duurde opende Mary scholen in Rome, Napels en Perugia. Onder de nieuwe Paus Urbanus VIII moesten die echter weer gesloten worden. Mary keerde terug naar het Noorden. In München werd ze welwillend ontvangen door Maximiliaan I, die haar hielp een huis op te richten. Keizer Ferdinand II uit Oostenrijk volgde en Mary kon een huis in Wenen beginnen. De bisschoppen waren boos, omdat ze zich gepasseerd voelden. Maar de goede naam van Mary en de Engelse Vrouwen verspreidde zich. Een echte naam had de Orde nog niet, want die was nog niet erkend door de Kerk. Volgens Mary zou in ieder geval de Naam Jezus in die naam voorkomen.

... die dood loopt?

Dan komt het moment dat de Propaganda Fidei ingrijpt, de Inquisitie. Alle stichtingen moeten dicht, ondanks alle aanbevelingen van bisschoppen en kardinalen die in Rome binnenkomen. Mary besluit opnieuw naar de Paus te gaan. Ze schreef een indrukwekkend smeekschrift, dat helaas ongelezen bleef. Geheel in de geest van sint Ignatius had ze zich bereid verklaard haar Orde meteen op te heffen, als de Paus dat zou vragen. De Paus ontving haar, maar liet haar in het

onzekere, terwijl al besloten was alle huizen te laten sluiten. Een woord uit een van haar brieven gaf de doorslag: de zusters zouden altijd hoffelijk moeten blijven, maar zich nooit door excommunicatie laten afschrikken. Dat was niet bedoeld als opstand, maar als overgave. Toch werd het verkeerd begrepen (of gebruikt?) en in 1631 kwam de Bul die de opheffing eiste van alle huizen. De zusters stonden op straat en konden nergens heen. Mary kwam zelfs in de gevangenis terecht! Ze schreef met citroensap briefjes aan haar zusters. Een trucje dat ze in Engeland nog geleerd had. Bij een kaarsje werd dan de tekst zichtbaar. “Vertrouw op God, houd moed!” Zwaar ziek werd ze vrijgelaten en reisde weer naar Rome. Eindelijk kwam er een soort oplossing: de zusters mochten weer les gaan geven, maar wel onder gezag van de lokale bisschoppen. Mary’s oorspronkelijke plan was daarmee mislukt. Aan het eind van haar leven keert ze naar Engeland terug. Daar sterft ze met de Naam Jezus op de lippen, omgeven door zusters, op 30 januari 1645.



Een geduldige graankorrel

Paus Urbanus zei na een ontmoeting met Mary Ward: “Niet alleen hebben we een vrouw ontmoet, die zeer wijs is een uitermate moedig en rijk aan geestelijk vermogens, maar wat nog meer waard is: wij houden haar voor een heilige en grote dienaress van God.” Helaas, dachten bepaalde invloedrijke kardinalen daar anders over. Bij haar sterven waren er nog maar zo’n 20 Engelse Vrouwen over. Toch bleef de Orde op een wonderlijke wijze bestaan en in de 19^{de} eeuw kwam die weer om het zo te zeggen aan de oppervlakte. Een uitvoerige biografie van Mary

Chambers, een bekeerde anglicaanse, uit 1888, bracht Mary Ward weer in de belangstelling. In 1928 werd zelfs het zaligverklaringsproces geopend, dat helaas nog niet beëindigd is. Wel noemde Paus Joannes Paulus II haar in *Mulieris Dignitatem* (1988) onder de ‘sterke vrouwen’ van de Kerk en ook Benedictus XVI verwees een aantal keren naar haar. In 2004 kreeg de Orde eindelijk haar naam: Congregatio Jesu! Nu zijn er zo’n 257 stichtingen in 4 continenten met ongeveer 1900 zusters. Na vier eeuwen heeft de graankorrel vrucht voorgebracht.

Brieven aan twee Pausen

Aan Gregorius XV (1561-1623)

“Enige Engelse adellijke vrouwen wenden zich deemoedig tot Zijne Heiligheid, omdat in deze tijd van vervolging in Engeland ook vrouwen geroepen zijn tot het buitengewone, en zij wensen de Goddelijke Majesteit door een volmaak christelijk leven te dienen en de naasten te helpen. Om aan de bekering van Engeland mee te werken voeden zij Engelse meisjes op en geven hun les. Ze willen naast de Drie Geloften ook graag zich verplichten om meisjes op te voeden. Tot nu te vallen zij onder bisschop van Saint Omer en werden door hem herhaaldelijk aanbevolen. Daarom vragen zij om de bekrachtiging van hun levenswijze als ‘pium institutum’- vrome vereniging - en om een volle aflaat bij intrede en in het stervensuur.” (januari 1661)

“Heilige Vader, aan Uwe Heiligheid hebben we verschillende smeekbrieven overhandigd. Omdat wij geen antwoord gekregen hebben, vermoeden we, dat er - door het werken van de helse vijand - een of andere negatieve informatie gegeven is, die het algemeen welzijn, het heil van de naaste en ons geestelijk leven schade berokkent... Met uw hulp hopen wij in God onze ziel te redden, samen met vele anderen, op de wijze die God ons heeft gegeven.” (juni 1622)

Aan Urbanus VIII (1623-1644)

“Sta niet toe dat bisschoppen gezag of rechtspraak over ons uit oefenen. Dat kan voor anderen maagden zo zijn, die in aparte kloosters leven en tot een contemplatief en teruggetrokken leven geroepen zijn, die heilig zijn. Maar voor onze roeping, waarin we zowel als Maria en als Marta Christus dienen, moet zij vrij beschikbaar zijn voor hun direct en indirecte oversten, tot grote vooruitgang van hun zielen en in dienst van de Kerk van God.” (27 oktober 1624)

“Nooit heb ik iets gedaan of gezegd, noch iets groots noch iets kleins, tegen Zijne Heiligheid de Paus (aan wiens oordeel ik mij onderworpen heb en ik bied me aan om hem volledig te gehoorzamen), of tegen het gezag van de heilige Kerk. Integendeel, mijn zwakke krachten en inspanningen waren zesentwintig jaar lang volledig en voor zover voor mij mogelijk op de eer en dienst van beiden (Paus en Kerk) gericht, zoals op het juiste moment, zo hoop ik, en op de juiste plaats duidelijk zal worden.” (27 maart 1631 vanuit de gevangenis)

“Heilige Vader, hoe veel meer zou het mij troosten, als ik mij nu aan uw voeten bevond, in plaats van hier in mijn vaderland bij familie te zijn. Een zware ziekte heeft mij tot mijn verdriet verhinderd, in de herfst hier vandaan te vertrekken. In het voorjaar zal ik toch, gezond of ziek, als God mij het leven geeft, niet aarzelen, om op reis naar Rome te gaan, waar de aanwezigheid en de bescherming van mijn hoogste Vader en opperste Beschermheer mij werkelijk gelukkig zal maken.” (14 februari 1640)

4 Elena Guerra (1835 - 1914)

Elena Guerra, een onbekende zalige. Dat deert haar niet. Ze leefde voor haar zending: de grote Onbekende, de Heilige Geest meer bekend te maken. En wie kan dat beter doen dan de Paus!

Vrolijk, fragiel en leergierig

Elena werd op 23 juni 1835 in Lucca, Italië, geboren. Moeder was streng en Elena trok dan ook liever met vader op. Zoals haar broers kreeg ze privé-onderricht. Ze leerde Frans en Latijn, tekenen en pianospelen, naaien en borduren... “Ik was leergierig en probeerde me door kennis te verrijken.” Ook al is ze nog maar een paar jaar ouder, ze past al op andere kinderen, die ze leert leven “naar het voorbeeld van Moeder Maria”. In haar groeide het verlangen het geloof te verspreiden vooral in de “landen van de ongelovigen.” Maar haar gezondheid is niet heel sterk. Op welke wijze zal ze aan dit innerlijk verlangen kunnen voldoen?

Op haar eenentwintigste begint ze een dagboek. Daarin is te lezen dat haar jaren verlopen in het besloten leventje thuis en de parochie. Af en toe schrijft ze in het Frans of Latijn en ze zit uren aan de piano. Later zal ze schrijven dat ze haar “tijd weggooid”. Maar in werkelijkheid kon het niet anders, want ze was zwaar ziek. Acht jaar lang zal ze niet buiten komen. Maar wel ontdekt ze een charisma: geestelijke werkjes schrijven, die zeer begrijpelijk en praktisch zijn. In heel haar leven zal ze 72 boekjes samenstellen!

Welke vorm voor haar roeping?

Na haar genezing bezoekt Elena met haar vader Rome in het turbulente jaar 1870. Ze maken een openlijke zitting van het eerste Vaticaans Concilie mee. Ze is diep onder de indruk. Haar roeping tekent zich af: “Ik zal het leven als religieuze kiezen, zodra de Heer me laat begrijpen, dat dit ook Zijn Wil is.” Verschillende priesters komen met verschillende raadgevingen. Elena wil ook apostolaat verrichten, maar vrouwelijke apostolische congregaties bestaan nog niet. Uiteindelijk sticht zij een gemeenschap van vrouwelijke Oblaten. Maar alles verloopt moeizaam en op een keer gaat de kapel met het Tabernakel in vlammen op. Wil God deze gemeenschap wel? Don Bosco stelt haar gerust en bevestigt haar schrijf-charisma: “U hebt een gouden pen.” In 1882 sticht ze de Zusters van de Heilige Zita voor het onderwijs. Niemand minder dan Gemma Galgani zal van haar negende tot zeventiende jaar hier op school zitten.

Eindelijk heeft Elena haar plek gevonden en de Congregatie groeit en meer scholen worden geopend. Toch blijft ze een missionarishart houden. Ze vindt een speciaal uurwerk uit, waardoor ze in één blik kan zien hoe laat het elders op de wereld is en wanneer daar de Heilige Mis gelezen wordt. Ze krijgt er zelf patent op en een prijs voor van de Académie Parisienne des Inventeurs! Maar haar grootste vinding is de hervinding van de heilige Geest. Zozeer wordt ze hierdoor in vuur en vlam gezet, dat de mensen om haar heen Elena maar moeilijk kunnen volgen. Ze schrijft aan de Paus, ze blijft schrijven en ondanks de respons is ze teleurgesteld hoe weinig mensen, priesters, religieuzen en gelovigen tot een nieuwe devotie voor de Heilige Geest komen. “Er is weinig weerklank en in plaats van ijver, is er koelheid.” Vanuit haar Congregatie zelf komen beschuldigingen. Ze zou schulden gemaakt hebben, te veel tijd aan schrijven en te weinig aan de Congregatie gegeven hebben, te oud zijn (71 jaar) als overste... In haar altijd volgehouden dagboek weerlegt ze de beschuldigingen. Toch wordt ze ontheven uit haar functie en krijgt een schrijfverbod! “Een jaar zonder iets te mogen schrijven over de Heilige Geest, hoe jammer...” Maar ze maakt nog mee dat de Congregatie officieel erkend wordt als de Oblaten van de Heilige Geest. Vandaag de dag werken ze nog in Italië, de Filippijnen, Canada, Rwanda en Kameroen. Op Stille zaterdag 11 april 1914 sterft Elena. Het was de eerste zaligverklaring van paus Johannes XIII in 1959 en hij noemde haar “een missionaris van de verering van de Heilige Geest voor deze tijd.”



De Grote Onbekende bekendmaken

“De verering van de Heilige Geest gloeide altijd al in mijn hart, hoewel niemand die mij had aanbevolen, hoewel ik geen boek kende, dat mij leerde om van de Heilige Geest te houden.” Maar al vroeg hield ze bijzonder van de ‘Pinkster-noveen’, de negen dagen tussen Hemelvaart en Pinksteren. “Ook als klein kind, dacht ik in de Hemel te zijn, wanneer ik in de kerk was voor de Pinksternoveen.” Ze ontdekt de onmisbare hulp van de Heilige Geest en bidt altijd maar weer om Diens uitstorting. “Verlaat je op God, schenk je aan de Heilige Geest weg, wordt heilig, al het andere is dwaasheid.” Ze begint gebedsgroepen die speciaal bidden tot de Heilige Geest en de maandag, de dag van de Heilige Geest, bakt ze brood voor de armen. Ze spreekt over de altijddurende Avondmaalszalen. “Vereren wij Maria in de Bovenzaal (het Cenakel, de Avondmaalszaal). En als ook wij de Heilige Geest willen ontvangen, dan moeten wij Maria als lerares, gebedsbegeleidster en als middelares van Genade verkiezen.”

Ze schrijft over deze devotie, o.a. *Vrome verzameling van gebeden tot de Heilige Geest*. en *Oefeningen voor de Noveen en het Feest van de Heilige Geest*. “Dat was maar weinig, want ik verlangde innig een algemene terugkeer van de gelovigen tot de Heilige Geest, zodat de Heilige Geest naar ons zou kunnen terugkeren en de zo verlangde vernieuwing van het aanschijn der aarde kan beginnen.” Ze dacht er over de Paus te schrijven, maar iedereen in haar omgeving raadde dit af, ze vonden het maar gewaagd en hoogmoedig. Haar volgende boek *De nieuwe Bovenzaal* wordt ook in het Frans vertaald en krijgt een pauselijke zegen. Dan komt een medezuster melden, dat ze de indruk heeft, dat Elena inderdaad aan de paus moet schrijven. Op 17 april 1895 gaat de brief weg. 12 zullen er nog volgen.

De Paus die luistert en spreekt

Paus Leo XII lijkt direct op Elena's brief te antwoorden. Niet met een persoonlijke brief aan haar, maar met het apostolisch schrijven *Provida Matris Caritate* van 5 mei 1895 met de aansporing een Noveen tot de Heilige Geest te bidden voor de eenheid van de Christenen. Zo lijkt het verder te gaan. Na haar derde brief verschijnt de Encycliek (Paus Leo XIII zou er in totaal 85 schrijven gedurende zijn pontificaat van 1878 tot 1903) *Divinum Illud Mundus*, een zeer rijk document over de Heilige Geest uit 1897. Dat is het jaar dat Elena de Paus in audiëntie zal ontmoeten. Aan de bisschoppen had hij ondertussen geschreven: “De

verering van de Heilige Geest moet verbreid en verstevigd worden en de predikers moeten het volk hierover onderrichten.” Elena zou hem “de Paus van de Heilige Geest” noemen.

Uit de brieven aan Paus Leo XXIII

17 april 1895: “... *En als ik arm schepsel het wagen kan, mijn wens geheel uit te spreken, dan bestaat die daarin, dat Uwe heiligheid de bisschoppen aanspoort om in de parochies van hun bisdommen aan te bevelen, dat dit jaar de Pinksternoveen gehouden wordt. En waar mogelijk zal die dan begeleid worden met predicaties over de Heilige Schrift en door uitleg en aansporingen, die het verstand van de mensen over de Heilige Geest verlichten en hun wil bewegen om Zijn ingevingen te volgen. En zou onze veelgeliefde Moeder Maria, die in die negen gelukzalige dagen met de Apostelen samen was en met hen zo veel bad, ook niet met ons in onze ‘nieuwe Bovenzaal’ zijn. En zou Zij voor ons niet op voorhand de overvloedige goddelijke Barmhartigheid verlangen..?’”*

17 november 1896: “*Heilige Vader, ik heb slechts één wens en één verzoek, die ik voor uw voeten, nee, in uw hart neerleg. Omdat Uwe Heiligheid in de kostbare breve van 5 mei 1895 zegt, dat men grote hoop moet stellen op een ijverig gebed tot de Heilige Geest, vat ik moed om U precies om deze eenheid in gebed tot de Heilige Geest te vragen. Het zou echter een vastgestelde, geordende en voor de gehele Kerk voorgeschreven beweging dienen te zijn. Ik, in mijn eenvoud, noem deze gebedsbeweging, waar ik voortdurende God om bid, de ‘universele Bovenzaal’. Maar wat betekent een naam? De inhoud is belangrijker, om een gelukkige vernieuwing van het aanschijn der aarde af te smeken. En de inhoud bestaat hierin, dat de gelovigen zich in een innig en voortdurend gebed tot de Heilige Geest verenigen, om af te smeken, dat het licht van de Heilige Geest over de duisternis van onwetendheid en dwaling schijnt. Dat daardoor alle ongelovigen en afvalligen zich tot de Kerk mogen wenden.”*

“Barmhartigheid, Heilige Vader, met veel goede christenen, die toch veel onder de dreigende gesel te lijden hebben. Barmhartigheid met de vele verdorven zielen, die in gevaar zijn, eeuwig verloren te gaan. Roep ze allen in de zekerheid van de universele Bovenzaal, waar ze van de Heilige Geest zullen afsmecken, dat de verdiende gesel in nieuwe stromen van genade en liefde omgevormd wordt. Als toch enkel dat ‘Kom’ (van: Kom, Heilige Geest), dit heilige ‘Kom’, dat de Kerk sinds de

Bovenzaal onophoudelijk herhaald heeft, net zo geliefd mocht worden als het 'Wees gegroet, Maria'.”

30 oktober 1897: *“De Heer heeft ons laten begrijpen, dat het nodig is, dat de Heilige Vader dat doet, wat de Heer Zelf gedaan heeft. Dat Hij, om de aarde te vernieuwen, allereerst de apostelen bevolen had, om in de Bovenzaal samen te komen. En terwijl ze baden, verwachtten zij de beloofde Heilige Geest, die hen tot een grote zending in staat stelde. Nu de wereld een volledige vernieuwing nodig heeft, is het aan hen, die tot het heilig apostolaat geroepen zijn, bisschoppen, pastoors, rectors, biechtvaders, predikers, dat zij voor een deemoedig gebed tot de Heilige Geest samenkomen en tegelijk een heilzame vernieuwing van hun eigen leven verwachten. Want alleen een heilige herder maak de kudde heilig. Onze Heer zegt, dat de lauwheid van vele zielen, die Hem gewijd zijn, en het wereldse leven van zo vele priesters voor Hem een grote aanstoot zijn....”*

10 maart 1900: *“Ik waag het, dit korte briefje bij een deemoedig overhandigen van een van mijn kleine boekjes te voegen... Uit de zegenrijke woorden (van de Encycliek Divinum illud munus) heb ik de Pinksternoveen samengesteld en die in de boekje met de Titel 'Wij gelovigen, laten wij tot de Heilige Geest terugkeren' opgenomen, zodat degenen die de geweldige Encycliek niet kennen, de woorden van onze Vader en Herder, die werkelijk levensnoodzakelijk voedsel zijn, toch in hun hart kunnen opnemen.”*

5 Edith Stein, zuster Benedicta van het Kruis (1891 - 1942)

De aanvraag om een zaligverklaring kwam niet allereerst uit de Carmelorde, maar van oud docentencollega's van Edith Stein uit Münster. Dus al lang voor haar kloosterleven en de martelaarsdood, maakte zij indruk op haar omgeving. Ondanks de vele wisselingen in haar leven, en de gruwelijke vergassing in Auschwitz, ligt er een indrukwekkende sereniteit over de persoon van Edith Stein.

Jodin – Atheïst – Filosofo – Katholiek

Edith Teresia Hedwig Stein werd als elfde kind geboren op de Joodse Grote Verzoendag: 12 oktober 1891. Een begaafd kind en na haar studies Germanistiek, Geschiedenis, Filosofie en psychologie, studeert ze summa cum laude af. Ondertussen is ze in de eerste Wereldoorlog een tijdje verpleegster bij het Rode Kruis geweest. Van haar moeder had ze een oprecht Joods geloof meegekregen, maar tijdens haar studietijd verklaart ze dat ze atheïst is geworden. Als wetenschappelijk assistent bij de beroemde filosoof Edmund Husserl, schrijft ze haar dissertatie. Maar promoveren kwam er niet van door tegenwerking.

Ondertussen is er veel in haar levensvisie veranderd. Als fenomenoloog staat ze open voor verschijningsvormen. Een biddend vrouwtje in een grote katholieke kerk, raakt haar. Alsof daar nog iemand was. Het geloof van een vriendin, die pas haar man verloren had, verwondert haar. Het lezen van de autobiografie van de heilige Teresa van Avila (overl.1585) overtuigt haar. Op 1 januari 1922 wordt ze gedoopt. Moeder heeft het er erg moeilijk mee. Edith neemt haar stap serieus en leidt een gedisciplineerd geestelijk leven. Tien jaar lang zal ze lesgeven in Speyer. Ze vertaalt Thomas van Aquino en John Henry Newman en wordt een veel gevraagd spreekster. In 1932 wordt ze docente in Münster. Twee gebeurtenissen, zullen haar leven echter geheel veranderen. De Ariërparagraaf verbiedt Joden openbare functies uit te oefenen, en dus stopt haar docentschap. In de Ludgerikirche bidt ze voor een kruisbeeld en ontvangt daar de overtuiging om in het klooster ter treden. Een oude wens, door haar geestelijke leidsman aanvankelijk tegengehouden, wordt nu werkelijkheid. Maar voordat ze op 15 oktober 1933 in Keulen intreedt in de Karmel, schrijft ze een brief aan de Paus.

De brief aan de Paus

Aanvankelijk wilde Edith Stein om een privé audiëntie vragen. Maar toen ze hoorde van de overbelaste agenda van de Paus vanwege het Heilig Jaar besloot ze een brief te schrijven. Ze was in Duitsland zelf getuige geweest van de opkomende Jodenvervolging. Scherpzinnig doorzag zij, dat deze haat over zou gaan op de christenen, vooral de katholieken. In 1933 schreef ze daarom de Paus. Ze wilde hem vragen een encycliek te schrijven tegen het Nazisme. In haar brief zal ze uiteindelijk alleen vragen om niet te zwijgen. Hier volgt de tekst die pas in 2003 volledig is vrijgegeven uit de Vaticaanse Archieven, conform het protocol 70 jaar na dato. Dus niet omdat het Vaticaan geheime stukken achter wil houden.

“Heilige Vader!

Als een kind van het Joodse volk, dat door Gods genade sinds elf jaar een kind van de Katholieke Kerk is, waag ik het, voor de Vader van de Christenheid uit te spreken, wat miljoenen Duitsers bedrukt. Sinds weken zien wij dat er in Duitsland daden gebeuren, die elke gerechtigheid en menselijkheid - om van naastenliefde maar niet te spreken - tarten. Jarenlang hebben de Nationaalsocialistische aanvoerders Jodenhaat gepreekt. Nadat ze eerst de regeringsmacht in hun handen gebracht hebben en hun aanhangers - onder wie aantoonbaar wetovertredende elementen - bewapend hebben, is dit zaad van de haat opgekomen. Dat ongeregeldheden voorgekomen zijn, werd tot voor kort door de regering toegegeven. In welke omvang, daar kunnen we ons geen beeld van maken, omdat de publieke mening gebonden is. Maar te oordelen naar wat mij door persoonlijke contacten bekend is geworden, gaat het geenszins om afzonderlijke uitzonderingssituaties. Onder de druk van buitenlandse stemmen is de regering tot ‘mildere’ methoden overgegaan. Ze deden de leus rondgaan, dat “geen jood een haar gekrenkt zou worden”. Maar ze brengt door haar uitsluitings-verklaring - die aan de mensen een wetenschappelijk bestaan, burgerlijke eer en hun vaderland ontnemt - velen tot vertwijfeling: mij zijn in de laatste weken door privé berichten 5 gevallen van zelfmoord als gevolg van deze vijandigheden bekend geworden. Ik ben er van overtuigd dat het om een algemeen verschijnsel gaat, dat nog veel offers zal eisen. Men kan het betreuren dat de ongelukkigen niet meer innerlijke houvast hebben, om hun lot te dragen. Maar de verantwoordelijkheid komt toch grotendeels op hen neer, die ze zover brengen. En ze komt ook op hen neer, die daarover zwijgen.

Alles wat gebeurd is en nog dagelijks gebeurt, gaat van een regering uit, die zich 'christelijk' noemt. Sinds weken wachten en hopen niet alleen de Joden, maar duizenden trouwe katholieken in Duitsland - en ik denk, in de hele wereld - er op, dat de Kerk van Christus haar stem verheft, om dit misbruik van de Naam van Christus een halt toe te roepen. Is deze vergoddelijking van ras en het staatsgeweld, die dagelijks door de radio de menigte ingehamerd wordt, niet een publieke ketterij? Is de vernietigingsstrijd tegen het joodse bloed niet een beschimping van de allerheiligste Mensheid van onze Verlosser, van de allerzaligste Maagd en de Apostelen? Staat dit alles niet in uiterste tegenstelling met de houding van onze Heer en Heiland, Die nog aan het kruis voor zijn vervolgers bad? Is het niet een zwarte vlek in de kroniek van dit Heilig Jaar, dat een jaar van vrede en verzoening zou moeten worden?

Wij allen, die trouwe kinderen van de Kerk zijn en de gebeurtenissen in Duitsland met open ogen waarnemen, vrezen ook het ergste voor het aanzien van de Kerk, als het zwijgen nog langer voortduurt. Wij hebben de overtuiging, dat dit zwijgen niet in staat zal zijn, op den duur de vrede van de tegenwoordige Duitse regering af te kopen. De strijd tegen het Katholicisme wordt voorlopig nog in de stilte en in minder brutale vorm gevoerd dan tegen het Jodendom, maar niet minder systematisch. Het zal niet lang meer duren, dan zal in Duitsland geen katholiek meer een ambt hebben, als hij zich niet aan de nieuwe koers zonder voorbehoud toewijdt.

Aan de voeten van Uwe Heiligheid, vraag ik om de apostolische Zegen,

*Dr. Editha Stein,
Docent aan het Duits Instituut voor wetenschappelijke pedagogiek
Münster i. W. Collegium Marianum”*

Abt Walzer van Beuron, voegt er een brief bij, waarin hij o.a. schrijft:
“*Eminentissime Princeps, Een vrouw die een verzoekschrift indient had mij dringend gevraagd, de bijgevoegde brief, die zij mij verzegeld overhandigde, aan Uwe Heiligheid door te geven. Die smekeling is mij en overal in Duitsland bekend als een vrouw, die door haar geloof, haar heilige levenswandel en haar katholieke wetenschappelijke vorming uitblinkt.*”

De reactie van de pausen

Zo als gebruikelijk kwam er een bevestiging van ontvangst en het bericht dat de Paus aan Edith Stein en haar familie zijn pontificale zegen gaf. Dit

antwoord is waarschijnlijk opgesteld door de secretaris van de Paus, Eugenio Pacelli. Een tweede reactie was, dat Paus Pius XI in 1937 de encycliek schreef *Mit Brennender Sorge*. Natuurlijk was dit niet vanwege de brief van Edith Stein, maar haar brief was wel een van de vele signalen, die de Paus deden besluiten deze encycliek te publiceren en dan nog in het Duits en niet in het gangbare Latijn. Pius XI was van plan nog meer te ondernemen tegen het Nazisme, maar in februari 1939 overleed hij. De Jodenvervolging is dan in alle hevigheid al uitgebarsten na de Reichskristallnacht eind 1938.

Edith Stein kreeg de kloosternaam Zuster Theresa Benedicta van het Kruis en legde haar eeuwige geloften af op 21 april 1938. Gezien haar bekendheid en getalenteerdheid mag zij wetenschappelijk werk blijven publiceren. Maar de dreiging neemt toe en ze verhuist eind 1938 naar Nederland, naar de Karmel van Echt. Haar eveneens katholiek geworden zus Rosa volgt later.



In 1942 had Paus Pius XII, die heel vaak zijn stem al had laten horen tegen de Nazi's, een encycliek klaar die de Jodenvervolging en het heidens Nazisme scherp veroordeelde. Vlak voordat hij die wilde publiceren, hoorde hij over de represaille in Holland. Daar hadden de bisschoppen in de kerken hun protest laten horen tegen de deportatie van de Joden. 40.000 werden er weggevoerd onder wie Katholiek

geworden Joden. Edith en haar zus Rosa waren daarbij. De Paus zei: "Als de brief van de Hollandse bisschoppen 40.000 mensenlevens koste, kan mijn protest er misschien 200.000 kosten." Joden hadden hem al eerder gevraagd, niet meer zo expliciet te spreken, omdat er altijd represailles kwamen. Hij verbrande zijn encycliek en koos een twee sporen beleid: impliciete veroordelingen, voor een goede toehoorder voldoende, én directe concrete hulp aan Joden waar maar mogelijk. Hitler noemde Pius XII een Jodenvriend. Toen de Joden in Rome een vrijkoopsom goud moesten betalen aan de Nazi's en tekort kwamen, klopten ze bij de Paus aan. In een korte tijd was het resterende goud er. Tegen de razzia's beval de Paus alle kloosters en gebouwen die Vaticaanse gebied waren - en dus niet bezet - open te stellen om Joden te laten onderduiken. Zo heeft hij enorm veel gedaan. Schattingen zeggen dat dankzij zijn ingrijpen 800.000 Joden gered zijn. Geen andere instantie (als het Rode Kruis bijvoorbeeld) komt hier in de verste verte bij in de buurt. Tijdens en na de oorlog werd Pius XII door veel Joodse instanties geroemd en gedankt. Tot aan het toneelstuk *Der Stellvertreter* van Hochhuth uit 1963, waarin hij als een paus werd afgetekend die alleen de Kerk wilde beschermen en daarom zweeg over de Jodenvervolging. Een leugenstuk, 'fake news', maar het is verontrustend dat sindsdien (dus al bijna 60 jaar) deze leugen regeert.

We gaan voor ons volk

Op 2 augustus 1942 werden zuster Benedicta van het Kruis en haar zus Rosa in Echt opgepakt en naar Westerbork gedeporteerd. Een paar dagen later op 9 augustus werden ze vergast in Auschwitz. "We gaan voor ons volk", had ze gezegd. Ze stierven omdat ze joods waren, maar evenzeer als katholiek geworden Joden, in de wraakactie op het protest van de Nederlandse bisschoppen. Zuster Teresa heeft haar dood gezien als een navolgen van de Heer en haar offer opgedragen voor haar eigen volk.

Mogelijk Kerklerares?

Paus Johannes Paulus II gaf zuster Benedicta al de titel van co-patrones van Europa, met Catharina van Siena en Birgitta van Zweden. Haar heiligverklaring viel min of meer samen met de Encycliek *Fides et Ratio*, waar zij ook in genoemd wordt. Het geloof verlamt het verstand niet, integendeel, het daagt het verstand uit. Het beroemde woord van Edith Stein is: "Wie de waarheid zoekt, zoekt God, ook al weet diegene dat (nog) niet". Zij zelf was een filosofe. In de jaren voor haar intrede, heeft

ze enorme denkarbeid verricht. Niet alleen als assistent van Husserl, maar ook als vertaalster, schrijfster en docent. Vooral het wezen van de mens boeide haar, de eigen plek in de scheppingsorde van man en vrouw, de weg van de ontplooiing, de roeping en het werken van de genade. Pas in de jaren negentig van de vorige eeuw vond de ontdekking van Edith Stein plaats als gesprekspartner in de filosofie, theologie, sociologie en psychologie, mede door de herziene uitgave van haar werken. Die beslaan nu 24 banden!

Daarbij heeft ze na haar toetreden tot de Kerk en zeker de jaren in de Carmel ook geestelijke werken geschreven. Met een eigen blik bekeek ze het contemplatieve gebed en moest als rationeel geoefende vrouw, vooral leren dat de eenvoud in het bidden de beste weg is. Niet wij 'veroveren God' of 'mediteren ons naar Hem toe.' Hij buigt Zich over Zijn kinderen, vooral over hen die eenvoudig en deemoedig zijn. Haar grote geestelijke werk is het onvoltooide *De Wetenschap van het Kruis*. Dat is een soort commentaar en inleiding op de mystiek van de heilige Johannes van het Kruis. Een werk van blijvende waarde. Zij heeft het niet kunnen afschrijven, omdat zij zelf toen de weg van het kruis ging.

Voor deze serie Heilige vrouwen schrijven de Paus
is gebruik gemaakt van het mooie boek:

Frauen bewegen die Päpste van Beate Beckmann-Zöller, Paulinus 2010.